

SANAT TARİHİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

1-4
1988-1989

AHMET KARAHİSÂRÎ (AFYON KARAHİSARLI AHMED ŞEMSEDDİN EFENDİ)

Z. Cihan ÖZSAYINER/M.A
Hat Eserleri Müzesi Müdürü

Türk Hat Sanatının önde gelen şahsiyetlerinden olan Ahmed Karahisari'nin (1469?-1556) doğum tarihi ve hayatı hakkında kesin bilgimiz yoktur. Sanat hayatına, padişah II. Bayezid (1481-1512) devrinde başlamış ve I. Selim (1512-1520) ve Kanûni Sultan Süleyman (1520-1566) devirlerinde yazı sanatının zirvesine çıkmıştır.

Ahmed Karahisari'nin hayatını nasıl kazandığını bilmiyoruz. II. Bayezid devrinden itibaren dikiş yerleri belli olmayan gömlek dikmekte şöhret kazandığına göre, önceleri bu sanatla meşgul olduğu söylenebilir. Son derece titiz ve temiz olan Karahisari'nin diktiği bir gömleği 7 yıl giydikten sonra, bir fakire vermesine rağmen hiç eskimemiş görünmesi, II. Bayezid tarafından duyulmuş ve emri üzerine, diktiği gömleğin dikiş yerlerini terziler bir araya gelip aramışlarsa da bulamamışlardır. (1).Bütün bunlar, Karahisari'nin yazıdaki sanat anlayışını göstermesi bakımından önemlidir.

Ahmet Karahisari'nin İstanbul'a ne zaman geldiğini ve yazıyı ilk olarak kimden öğrendiğini bilmiyoruz. İlk hocasının Yaňya Sofî olduğu söylenirse de (2).eserlerine attığı imzalarda onun adını kullanmaması ve Esedullah-ı Kirmânî'den bahsetmesi göz önüne alınır, esas hocasının Esedullah-ı Kirmânî olduğu ortaya çıkar. Ahmed Karahisari'nin yazıyı Esedullah-ı Kir-

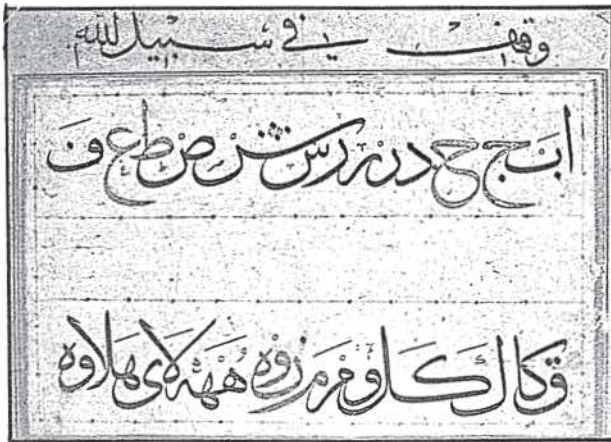
mânî'nin İstanbul'da bulunduğu esnada öğrenmiş olduğunu kabul edebiliriz.

Münzevi bir hayattan hoşlanan hattatın, evlenip evlenmediğini de bilmemekteyiz. Kendisi kadar başarılı bir hattat olan kölesi Hasan'ı manevî evlat edinmesi ve onu vârisi olarak görmesi, evlenmemiş olduğu ihtimalini hatıra getirir. Daha sonraları Karahisari'nin Halvetiye tarikatı Şeyhi olan Cemal Halife ile olan arkadaşlığını görmekteyiz.

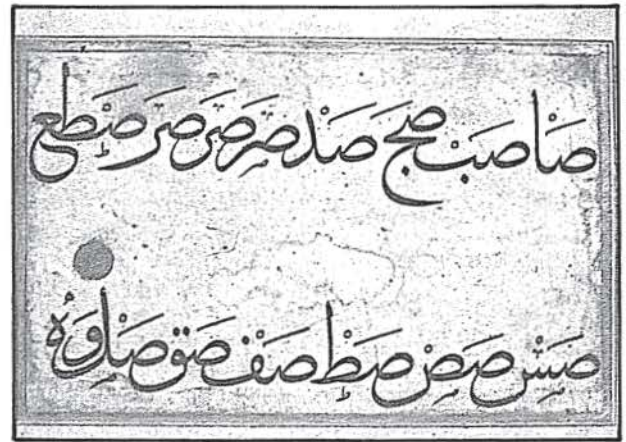
Sanata ve ilme karşı büyük önem veren Karahisari, sadece hat sanatı ile yetinmeyerek iyi Arapça, Farsça da öğrenerek ilim ve Edebiyatla uğraşmış hatta, Türkçe şiirler bile yazmıştır. Örneğin:

“Ey hüsnü-hatla feleğe baş yetiştiren
Bilkim vücudüm ayağın altında hâktır.
Ger erişirse sana bu tâze hututumuz
anlara dil uzatma sakın zehirnâkdir.
Hem hat başka başka bahirdir deniz gibi
Kim satır mevc ve nokta ana ürrü pâkdir.”

kıt'ası onun nazım yazmaktaki üstünlüğünün yanı sıra yazı ve çeşitleri konusundaki düşüncelerini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. (3).

Resim 1:
Meşk Murakka-ı (Afyon Müzesi el yazması - 6.Y.1)

Resim 2:
Meşk Murakka-ı (Afyon Müzesi el yazması - 6.Y.6)

Resim 5: Meşk Murakka-ı (Afyon Müzesi el yazması. 6 Y.14)

Resim 6: Meşk Murakka-ı (Afyon Müzesi el yazması - 6 Y.15)

Şemsü'l Hat (Hat güneşi) olarak şöhret bulan Karahisârî 1556 tarihinde, doksan yaşında iken vefat etmiş ve Sütlüce'de **Caferâbâd Tekkesi**'ne gömülmüştür.

Ahmed karahisari'nin Afyon Müzesi'nde, 0,20 x 0,28 cm. ebadında, H.941/M.1534 tarihli, sekiz yapraktan oluşan Murakkası vardır. (8).

Bu Murakka hattat Yakup tarafından At Pazarı Camii'nde Mir Ahmet Efendi'nin Vakfı olan kütüphaneye konmuştur. (H.1197/M.1782)

El.6 Envanter numarasında kayıtlı olan Murakka'nın 15. yaprağında sanatçının imzası bulunmaktadır. İmzanın yanında H.941 tarihi okunmaktadır.

Murakka'nın içine meşkler yazılmıştır. Bu meşklerin yazımında siyah mürekkep kullanılmıştır. Sadece 1. yapraktaki meşkin bazı harfleri alışılmışın dışında altın ile yazılmıştır. Yazıların etrafı yine altın cetvel ile çevrilmiştir.

Ahmed Karahisârî'nin Mektebi, Ahmed Karahisârî ve talebeleriyle (İbrâhim el-Hüsnü (Haseni), El Kâtib (Ölümü: 1599), Muhyiddin Halife (Ölümü: 1575, Derviş Mehmet (Ölümü 1592), Hasan Çelebi (Ölümü: 1593'ten sonra), Ferhat Paşa (Ölümü: 1574), Süleyman el-Hicâzî, Yusuf Demirci Kulu) talebelerinin yetiştirdiği kimselerden sonra tamamen ortadan kalkmış ve yerini Şeyh Hamdullah Mektebine terketmiştir. (9).

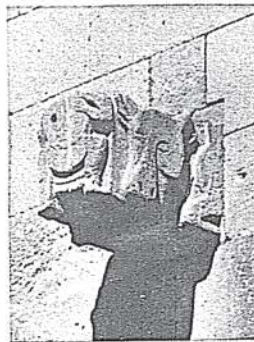
DİPNOTLAR

- (1) İranlı Habîb, Hatt u Hattatan, s.85, İstanbul 1305.
- (2) Aynı eser, s.84.
- (3) Kemal Çiğ, "Hattat Ahmed Karahisârî", Tarih Dünyası, s.234-235, 1/6 (1950)
- (4) Mustafa Âli, Hattatların ve Kitap Sanatçılarının Destanları (Menakıb-ı Hünerveran), s.54, Ankara 1982.
- (5) Muhiddin Serin, Hat Sanatımız, s.51, İstanbul 1972.
- (6) Şevket Rado, Türk Hattatları, s.69-72, İstanbul.
- (7) Hakkâk-zade Mustafa Hilmi Efendi, Mizanü'l Hatt, y.150-151, (Baskıya hazırlayan: Abdülkadir Dedeoğlu), İstanbul 1986.
- (8) Zübeyde Cihan Özsayiner, "Hat Sanatında Murakkalar", Antika Dergisi, s.16-21, Sayı: 14, İstanbul Mayıs 1986.
- (9) Ali Alpaslan, Türk Hatı Sanatı Tarihi, Basılmamış Kitap, s.39-44.

BİBLİYOGRAFYA

- Alpaslan, Ali, Türk Hat Sanatı Tarihi, s.39-44, Basılmamış Kitap.
Çiğ, Kemal, "Hattat Ahmed Karahisârî" Tarih Dünyası s.234-235, 1/6 (1950)
Hakkâk-zade Mustafa Hilmi Efendi, Mizanü'l Hatt, y.150-151, (Baskıya hazırlayan: Abdülkadir Dedeoğlu), İstanbul 1986.
İranlı Habîb, Hatt-u Hattatan, s.85, İstanbul 1305.
Mustafa Âli, Hattatların ve Kitap sanatçılarının Destanları (Menakıb-ı Hünerveran), s.54, Ankara 1984).
Rado, Şevket, Türk Hattatları, s.69-72, İstanbul.
Serin, Muhiddin, Hat Sanatımız, s. 51, İstanbul 1972.
Özsayiner, Zübeyde Cihan, "Hat Sanatında Murakkalar" Antika Dergisi s.16-21, Sayı: 14, İstanbul Mayıs 1986.

KISA - KISA

BİR SELÇUKLU BAŞI

Anadolu Selçuklu atabeglerinden Celâleddin Karatay'ın 1240/41 yılında tamamlanan, Kayseri-Eski Malatya yolu üzerindeki hanı, figürlü süslemeleri ile tanınmaktadır. Avlu portalindeki insan ve hayvan kabartmaları, türbe eyvanı üzerindeki takvim hayvanları ve giriş eyvanının kemerini çevreleyen ejder başlı düğümlü silmenin yanı sıra, giriş cephesinde de dört adet figürlü çörtlen yer almaktadır. Bu çörtlenlerden üç tanesi kanatlı aslan şeklindedir ve biri hanın avlusunda, yerde durmaktadır.

Cephedeki dördüncü çörtlen ise, Selçuklu sanatında benzerine rastlamadığımız bir örnektir. Çörtlenin ön cephesinde, kaftanı ve şalvarı ile tipik Türk giysileri içinde bir insan figürü çömelmiş olarak betimlenmiştir.

Karatay Han'ın insan figürlü bu çörtleni, yayınlarında başı kırık olarak tanıtılmaktadır. Kırık olan bu baş, uzun yıllar bir köylünün elinde iken, hanın vakıf görevlisinin çabalarıyla yerine getirilmiştir. Boyun yerinden kırılmış olan bu başta, duyu organları dışında hiçbir ayrıntı işlenmemiştir. Arkada, çörtlenin üstündeki su kanalının bir parçası kalmıştır. Dileğimiz, bu Selçuklu başının çörtlen üzerindeki yerine zaman geçirilmeden yerleştirilmesidir.

ŞEBNEM AKALIN